

10.6.2021

Sosiaali- ja terveystoimialan yksiköille

OMAISHOIDON TUKI

Voimassa	1.7.2021-1.7.2031
Kumooa	Omaishoidon tuki PYSY 021 15.4.2020
Luokka	Ydintoiminnot
Asiasanat	Omaishoidon tuki, ydintoiminnot, iäkkäiden palvelut, vammaispalvelut, sopimus, palvelusuunnitelma, omaishoitaja, lakisääteinen vapaapäivä, omaishoidon toimintakeskus.

Sisällys

1. Yleistä	2
2. Omaishoidon käsitteet	2
3. Hoitopalkkion maksamisen edellytykset	5
4. Omaishoidon tuen hakeminen ja päätöksenteko	5
5. Palvelusuunnitelma	8
6. Hoitopalkkioiden määräytymisen perusteista	8
7. Hoitoisuusryhmät ja hoitopalkkiot Helsingissä vuonna 2021	10
7.1 Alle 18-vuotiaat omaishoidettavat	10
7.2 Yli 18-vuotiaat omaishoidettavat	12
7.3. Hoitopalkkion alentamisperusteet	17
8. Omaishoitosopimus	17
9. Omaishoitajan lakisääteinen vapaa	18
9.1. Kotiin annettava hoito	19
9.2. Sijaisomaishoitaja	19
9.3. Lyhytaikaishoito	19
9.4. Omaishoidon vapaan tuntikorvaus (vammainen sosiaalityö)	20
10. Lakisääteisen vapaan ajalta laskutettavat omavastuuosuudet	22
11. Hoitopalkkion maksaminen omaishoidon keskeytymisen ajalta	22
12. Omaishoitajien eläketurva ja tapaturmavakuutus	22
13. Omaishoitosopimuksen irtisanominen ja purkaminen	23

10.6.2021

1. Yleistä

Omaishoidon tuella tarkoitetaan omaishoidon tuesta annetun lain 2 §:n mukaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön kotona tapahtuvan hoidon tai muun huolenpidon turvaamiseksi annettavaa hoitopalkkiota ja palveluja, jotka määritellään hoidettavan palvelusuunnitelmassa. Mahdollisista muista omaishoitajan tai -hoidettavan saamista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista peritään normaalit asiakasmaksulain mukaiset maksut.

Omaishoidon tukea voidaan myöntää, jos henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee hoitoa tai muuta huolenpitoa. Lisäedellytyksenä on, että tämä hoito tai muu huolenpito on mahdollista järjestää hoidettavan kotona, sopimalla hoidosta hänen hyväksymänsä omaisen tai muun hänelle läheisen henkilön kanssa.

Hoito voidaan erityisistä syistä silloin, kun se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, järjestää myös omaishoitajan kotona. Tämä voi tulla kysymykseen esimerkiksi hoitajan ja hoidettavan asuessa lähellä toisiaan, jolloin hoitaja voi antamansa omaishoidon ohella huolehtia omien pienten lastensa hoidosta. Ympäri vuorokautiseen hoitajan kotona järjestettävään hoitoon sovelletaan kuitenkin perhehoitajalakia, jos myös muut perhehoidolle asetetut edellytykset täyttyvät.

Laki ei sisällä mahdollisuutta tehdä omaishoitosopimusta niin sanotun vierashoitajan kanssa.

2. Omaishoidon käsitteet

Omaishoito

Omaishoito on vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotona omaisen tai läheisen henkilön avulla.

Omaishoitaja

Hoitaja voi olla omainen, sukulainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö, joka tosiasialisesti hoitaa omaishoidettavaa ja on tehnyt omaishoitosopimuksen kunnan kanssa.

Hoidettavalla voi olla myös useampi hoitaja. Esim. yhteishuoltajuus tai tilanne jossa kaksi sisarusta hoitaa iäkästä vanhempansa.

10.6.2021

Joissakin tilanteissa voi omaishoitajalla olla useampikin hoidettava, kuten silloin kun perheeseen on syntynyt useampi vaikeasti vammaisen lapsi. Päätökset näissä tilanteissa tulee tehdä yksilöllisen harkinnan pohjalta ja arvioida perheen kokonaistilanne ja voimavarat.

Maahanmuuttajien osalta omaishoidettavana tai/ja hoitajana voivat olla henkilöt, joilla on laillinen peruste maassa oleskeluun sekä henkilötunnus ja pankkitili, jonne hoitopalkkio maksetaan.

Sijaisomaishoitaja

Henkilö, jonka lakisääteiseen vapaaseen oikeutettu omaishoitaja on valinnut sijaisekseen vapaapäivien ajaksi. Sijaisomaishoitajan kanssa toimitaan samoin edellytyksin kuin omaishoitajan ja hänen kanssaan tehdään sopimus sijaisomaishoidosta.

Omaishoidettava

Henkilö, joka alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotona hoitoa tai muuta huolenpitoa.

Omaishoidon tuki

Omaishoidon tuki muodostuu vanhusta, vammaista tai sairasta hoitavalle hoitajalle maksettavasta palkkiosta, lakisääteisistä vapaapäivistä ja muista palveluista.

Helsingiläisyys

Omaishoidon tukea myönnetään helsinkiläisille omaishoidettaville. Arvioitaessa hoidettavan todellista kotipaikkaa, tulee huomioida asuuko hän tosiasiallisesti Helsingissä. Mikäli omaishoidettava muuttaa toiseen kuntaan, muuttuu pääsääntöisesti myös hänen kotikuntansa.

Omaishoitotosopimus

Omaishoitaja tekee kunnan kanssa omaishoitotosopimuksen, joka on toimeksiantotosopimus omaishoidon järjestämisestä. Omaishoitaja on vastuussa omaishoidettavan hoidosta.

Palvelusuunnitelma

Palvelusuunnitelma on yhteistyössä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa tehtävä selvitys omaishoidon toteuttamisesta ja siihen liittyvistä palveluista.

Lakisääteinen vapaa

10.6.2021

Omaishoitajalla on oikeus lakisääteiseen vapaaseen kaksi tai kolme vuorokautta kalenterikukautta kohti, jos hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveystoimintaa taikka saaden kuntoutusta tai opetusta.

Virkistysvapaa

Virkistysvapaa on yleiskäsite, joka yleensä tarkoittaa omaishoitajalle järjestettävää alle vuorokauden vapaata, jonka aikana omaishoitajalla on mahdollisuus lepoon, virkistäytymiseen tai omien asioiden hoitoon. Esimerkiksi päivätoiminta, osavuorokautinen hoito ja omaishoidon kotiapuvuorokautinen palvelu voivat olla virkistysvapaita.

Lyhytaikainen hoito

Hoidettavalle järjestettävä lyhytaikainen hoitajakso ympärivuorokautisessa laitos- tai palveluasumisyksikössä. Lyhytaikainen hoito voi olla joko omaishoitajan lakisääteisen vapaa ajaksi järjestettävää hoitoa tai muuta harkinnanvaraista lyhytaikaishoitoa.

Jaksottaishoito

Mikäli lyhytaikaishoito on säännöllisesti toistuvaa, muuttuu se jaksottaishoidoksi, jos kahden lyhytaikaishoitajakson välinen kotonaoloaika on vähemmän kuin 28 päivää. Sitä järjestetään tavallisimmin joko 7 tai 14 hoito- tai asumisvuorokautta kuukaudessa. Jaksottaishoidon toteuttaminen edellyttää, että arviointipäällikkö / arvioiva-työpari on arvioinut asiakkaan tarvitsevan ympärivuorokautista hoivaa, joka toteutetaan jaksottaishoitona. Jaksottaishoitopäätöstä haetaan samalla tavoin kuin ympärivuorokautista hoitoa (ns. ennakoiva SAS-päätös).

Osavuorokautinen hoito (yli 65 -vuotiaille)

Hoidettavalle järjestettävä osavuorokautinen päivä- tai yöhoito kaupungin omissa lyhytaikaishoitoa antavissa yksiköissä. Osavuorokautinen hoito voi olla myös omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi järjestettävää hoitoa.

Omaishoidon toimintakeskus (yli 65 -vuotiaille)

Kaupungin ylläpitämä yksikkö, jonka toiminnan tarkoituksena on tarjota ikääntyneille omaishoitoperheille neuvontaa ja ohjausta, asiantuntijapalveluita, kokoontumispaikkoja, virkistystoimintaa sekä erilaista ryhmätoimintaa.

10.6.2021

Omaishoidon kotiavustajapalvelu (yli 65 -vuotiaille)

Omaishoitoperheille kotiin järjestettävää harkinnanvaraista sijaistusapua, jota voi saada enintään 8 tuntia kuukaudessa.

Omaishoidon vapaan tuntikorvaus (vammaisten sosiaalityö, alle 65-vuotiaille)

Omaishoitaja hankkii hoidettavalle luotettavaksi katsomaltaan taholta sijaisen vapaan ajaksi, jolle korvataan tehtyjen tuntien mukaisesti ohjeiden mukainen palkkio.

Tuntikorvausta myönnetään 2 tai 3 x 12 tuntia kuukaudessa ja se on lakisääteistä lomitusta korvaavaa hoitoa.

Kotiin annettava hoito

Palvelusetelillä myönnettävä ulkopuolisen palveluntuottajan toteuttama kotiin annettava hoito, jota voi saada korkeintaan 3 x 12 tuntia/kk. Hoidon jaksotus voidaan toteuttaa palveluntuottajan ja omaishoitoperheen keskenään sopimissa jaksoissa.

Päivätoiminta

Päivätoimintayksikössä järjestettävää ennaltaehkäisevää ja kuntoutumista tukevaa toimintaa, jolla edistetään hoidettavan toimintakykyä, henkistä vireyttä ja sosiaalisia suhteita. Omaishoidon tuen lakisääteiset vapaat voidaan järjestää päivätoimintana.

3. Hoitopalkkion maksamisen edellytykset

Kunta voi myöntää omaishoidon tukea, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

- 1) henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa.
- 2) hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla
- 3) hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia
- 4) omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää
- 5) hoidettavan koti tai koti jossa hoito tapahtuu, on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva ja
- 6) tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista

10.6.2021

4. Omaishoidon tuen hakeminen ja päätöksenteko

Omaishoidon tukea haetaan joko kirjallisesti tai suullisesti. Jos hakemus tehdään suullisesti, viranomaisen velvollisuus on kirjata ne tiedot joita tarvitaan asian ratkaisemiseksi. Asia tulee vireille, kun kirjallinen hakemus on saapunut tai kun hakemusta käsittelevä viranomainen on kirjannut suullisen hakemuksen. On tärkeää varmistaa, että sekä hakijalla että viranomaisella on yhteinen näkemys siitä, onko tarkoituksena panna vireille suullinen hakemus omaishoidon tuesta, vai onko kyseessä pelkkä ohjaus tai neuvonta, joka ei johda asian vireilletuloon.

Hakemuksen lisäselvitykset ja liitteet on pyydettävä viimeistään 7 arkipäivän kuluessa siitä kun kirjallinen hakemus on saapunut tai hakemus on pantu suullisesti vireille. Hakijan tulee toimittaa lisäselvitykset 30 päivän kuluessa siitä kun lisäselvityspyyntö on lähetetty. Mikäli pyydettyjä lisäselvityksiä ei toimiteta, eikä hakija tästä mitään ilmoita tai muuta ole sovittu, tehdään asiasta kielteinen päätös.

Mikäli päätös on myönteinen omaishoidon tukea myönnetään hakemuksen saapumiskuukauden alusta pääsääntöisesti toistaiseksi. Päätös voidaan tehdä määräaikaiseksi esim. kuntoutusvaiheessa oleville asiakkaille tai omaishoitajan vuorotteluvapaan ajaksi. Hoitoisuusryhmän korotushakemuksista tehdään päätös seuraavan kuukauden alusta lukien.

Omaishoidon tukea ei myönnetä takautuvasti.

Suomenkieliselle alle 65-vuotiaalle hoidettavalle omaishoidon tukea haetaan oman asuinalueen vammaisten sosiaalityön alueellisesta toimipisteestä. Alle 65-vuotiaiden ruotsinkielisten asiakkaiden omaishoidon tuki haetaan vammaisten sosiaalityön itäisestä toimipisteestä. Suomenkieliselle yli 65-vuotiaalle ja alle 65-vuotiaalle, jolla on diagnostisoitu muistisairaus haetaan tukea oman asuinalueen asiakasohjausyksiköstä. Yli 65-vuotiaan ruotsinkielisen asiakkaan omaishoidon tuki haetaan asiakasohjausyksikön ruotsinkieliseltä tiimiltä. Asiakas voi halutessaan valita kummalla kielellä haluaa palvelun.

Omaishoidon tuen sosiaaliohjaaja/asiakasohjaaja tekee hoitoisuusarvioinnin. Hoidon ja huolenpidon tarpeen arvioinnin apuna käytetään hoidettavan lääkärintodistusta (alle 6 kk vanha), RAISA-arviointivälinettä, muistitestiä (MMSE), alle 18-vuotiaan hoitoisuusarvion muistilistaa tai sosiaalityön ja kotihoidon asiantuntemusta.

Hoitajan tulee olla elämäntilanteensa, terveytensä ja toimintakykynsä (psykykinen, fyysinen ja sosiaalinen) puolesta soveltuva omaishoitajaksi ja olla täysi-ikäinen. Hänen tulee kyetä kantamaan kokonaisvastuu hoidettavasta tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa. Hänen tulee toimillaan edistää hoito- ja palvelusuunnitelmassa kirjattuja tavoitteita ja muutoinkin toimia hoidettavan edun mukaisesti.

10.6.2021

Omaishoidon tukea ei tule myöntää, jos hoitajalla on esimerkiksi päihteiden väärinkäyttöä, tai hoitajan toimintakyky ja muu terveydellinen tila tai perheen kokonaistilanne selvästi rajoittaa häntä toimimasta omaishoitajana, vaikka rinnalle voitaisiin järjestää riittävä määrä hoidettavalle tulevia palveluja ja tukea. Tarvittaessa voidaan pyytää hoitajaa toimittamaan terveydentilastaan lääkärinlausunto, joka sisältää lääkärin kannanoton hoitajan toimintakyvystä. Hoitajaksi hakeva maksaa itse lausunnon.

Lasten osalta tuen tarvetta arvioitaessa yhtenä arviointikriteerinä on, että lapsella on sairaudesta tai vammasta aiheutuva erityisen hoidon tarve ikään ja kehitystasoon nähden. Omaishoidon tukea voidaan maksaa myös alle 3-vuotiaan lapsen hoitajalle, vaikka vanhempi olisi oikeutettu kotihoidon tukeen.

Yksityisessä seniori- tai palvelutalossa asumista ja mahdollisuutta ostaa hoito- ja huolenpitopalveluja yksityisesti ei voida käyttää hylkäävän päätöksen perusteena. Omaishoidon tukea ei voida kuitenkaan myöntää sillä perusteella yksityisessä palvelutalossa asuvalle, että sillä rahoitetaan talosta ostettavia hoito- ja huolenpitopalveluja, vaan omaishoitajaksi hakeutuvan on oltava tosiasiallinen hoitaja. Tilannetta arvioidaan samalla tavalla kuin missä tahansa omassa kodissa asuvan hakijan tilannetta, joka ostaa tai voisi ostaa yksityisiä palveluja. Muut palvelut voivat kuitenkin vaikuttaa omaishoidon tuen hoitopalkkioon.

Mikäli hoidettavan kotikunta muuttuu, on omaishoidon tuen maksatus lakkautettava ja sopimus päättyy muuttokuukauden loppuun.

Omaishoidon tuen maksatus päättyy sen kuukauden lopussa kun hoidettava sijoitetaan ympärivuorokautiseen hoitoon tai jos hoidettava kuolee.

Asiakasperhe siirtyy vammaistyön vastuualueelta vanhuspalveluiden vastuualueen asiakkaaksi seuraavan kuukauden alusta, kun hoidettava on täyttänyt 65 vuotta. Tällöin vanhuspalveluissa tehdään uusi kotikäynti ja uusi päätös.

Omaishoitopäätös voidaan tehdä myös tilanteissa, jossa hoidettava asuu osan vuodesta kodin ulkopuolella, mutta omaishoitaja vastaa hänen hoidostaan yhtäjaksoisesti vähintään kuukauden pituisen jakson. Esimerkiksi jo aiemmin omaishoidon tuen piirissä ollut kehitysvammainen nuori siirtyy kodin ulkopuolelle opiskelemaan ja palaa kesällä loman ajaksi kotiin.

Omaishoidon tukea ei myönnetä ulkomailla oleskeleville tai asuville. Hoitajan ja hoidettavan ollessa yhteisellä lomamatkalla voidaan katsoa, että hoito jatkuu keskeytyksittä ja näin ollen palkkio maksetaan normaalisti tältä ajalta. Lomamatkana pidetään enintään 3 kuukauden pituista matkaa. Jokainen tapaus harkitaan erikseen etukäteen ja yksilökohtaisesti. Tätä pitempi aika katsotaan ulkomailla asumiseksi. Ulkomaille ei järjestetä palveluja.

10.6.2021

Omaishoidon tuki voidaan myöntää myös kahdelle omaishoitajalle, tämä on mahdollista toteuttaa vasta siirryttäessä Apotti-järjestelmään. Esim. tilanteessa jossa hoidettavan lapsen vanhemmilla on yhteishuoltajuus ja lapsi on vuorotellen hoidossa vanhempiensa luona. Tai tilanteessa jossa iäkästä vanhempaansa hoitaa vuorotellen kaksi sisarusta. Tälliön omaishoidon tuen palkkion jaetaan molempien hoitajien suostumuksella puoliksi. Omaishoidon lakisääteiset vapaapäivät toteutuvat hoidettavan ollessa toisen hoitajan luona.

Muutoksenhaku viranhaltijan päätökseen

Hakija voi hakea muutosta viranhaltijan tekemään omaishoidon tuen päätökseen 30 päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan. Päätöksen yhteydessä asiakas saa ohjeet muutoksenhaun tekemiseen.

5. Palvelusuunnitelma

Omaishoidon tuesta on laadittava yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa palvelusuunnitelma, joka tehdään tarvittaessa yhteistyössä muiden hoitoon osallistuvien kanssa.

Suunnitelmaan kirjataan

- 1) omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö
- 2) muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö
- 3) omaishoitajan hoitotehtävää tukevien palvelujen määrä ja sisältö
- 4) miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana

Lisäksi palvelusuunnitelmaan voidaan kirjata muita hoitoa koskevia seikkoja. Palvelusuunnitelma laaditaan siten, että varmistetaan hoidettavan edun mukaisen hoidon toteuttaminen tarvittaessa muiden riittävien palvelujen avulla. Näitä palveluja voivat olla esimerkiksi kotihoito tukipalveluineen, lyhytaikaishoito sekä tarvittavat vammaispalvelulain tai kehitysvammalain mukaiset palvelut.

Hoitotilanne arvioidaan aina omaishoitotilanteen muuttuessa olennaisesti esim. hoidettavan oltua pidempään sairaalahoidossa, kun hoidettavan toimintakyvyssä tapahtuu hänen palveluntarpeeseensa vaikuttavia olennaisia muutoksia sekä aina hoidettavan tai omaishoitajan pyynnöstä.

10.6.2021

6. Hoitopalkkioiden määräytymisen perusteista

(Sosiaali- ja terveyslautakunnan päätös 7.11.2017 §287)

Omaishoidon tuen myöntäminen perustuu **kokonaistilanteen yksilölliseen arviointiin**, jossa huomioidaan omaishoitajan antaman hoidon vaativuus ja sitovuus sekä valvonnan ja ohjauksen tarve. Perheen kotitöitä ja kodin ulkopuolisia asioita ei huomioida omaishoidon tuen hoitoisuusryhmää arvioitaessa. Kokonaistilanteen arvioinnissa otetaan huomioon omaishoitajan omaishoidettavalle antama päivittäisen henkilökohtaisen hoidon, ohjauksen ja valvonnan määrä seuraavissa toiminnoissa:

- peseytyminen
- ruokailu
- liikkuminen
- lääkitys
- pukeminen
- WC-toiminnot
- muut terveyden- ja sairaanhoidolliset hoitotoimenpiteet

Edellisten lisäksi kokonaistilanteen arvioinnissa otetaan huomioon muun tuen tarpeet.

Arvioinnin tukena käytetään lääkärinlausuntoa ja tarvittaessa voidaan käyttää myös muita selvityksiä.

Alle 18-vuotiaan omaishoidon tuen arvioinnin apuna käytetään ns. lasten ja nuorten hoitoisuuden arvioinnin muistilistaa hoidon kokonaistilanteen arvioinnin kanssa. Hoidettavan hoitoisuutta arvioitaessa, hoidettavaa verrataan lapsen tai nuoren terveeseen ikätoveriin.

Jos omaishoitajalla on enemmän kuin yksi virallinen omaishoidettava, arvioidaan kokonaistilannetta ja omaishoitajan antaman yksilökohtaisen hoidon osuus.

Hoitopalkkio määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Tästä riippumatta hoitopalkkio voidaan hoitajan esittämän erityisen syyn perusteella sopia säädettyä (laki omaishoidon tuesta 937/2005 5 §) vähimmäismäärää pienemmäksi. Hoitajan esittämä erityinen syy voi olla esimerkiksi se, että vähimmäismäärää pienemmän hoitopalkkion vastaanottaminen on hänelle ja hänen perheelleen taloudellisesti edullisin vaihtoehto. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun hoitopalkkion määrä vaikuttaa tietyn sosiaaliturvaetuuden saamiseen ja suuruuteen.

Alemman palkkion vastaanottaminen voi olla hoitajan kannalta edullisinta myös tilanteessa, jossa kunnan tarjoamat maksuttomat palvelut olisivat perheelle

10.6.2021

edullisempi vaihtoehto kuin hoitopalkkio yhdistettynä palveluihin, joista peritään asiakasmaksulain mukaiset maksut.

Hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana maksetaan vähintään sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamaa raskaan siirtymävaiheen hoitopalkkiota edellyttäen, että omaishoitaja on lyhytaikaisesti (omaishoidettavasta johtuvista syistä) estynyt tekemästä työtään tai päätoimista opiskeluaan. Lisäksi edellytetään Ja että omaishoitajalla ei ole tältä ajalta vähäistä suurempia työtuloja, oikeutta sairausvakuutuslain (1224/2004) 10 luvun mukaiseen erityishoitorahaan tai oikeutta vuorotteluvapaalain (1305/2002) 13 §:n mukaiseen vuorottelukorvaukseen. Jos tilanteen on arvioitu olevan raskasta siirtymävaihetta, työntekijä arvioi tilanteen uudelleen 3 kuukauden kuluttua. Jos tilanne jatkuu edelleen, arvioidaan se voimassa olevien kriteerien mukaisesti.

Aiheetta maksettu omaishoidon tuki voidaan periä takaisin erillisen ohjeen mukaisesti.

7. Hoitoisuusryhmät ja hoitopalkkiot Helsingissä vuonna 2021

(Sosiaali- ja terveyslautakunnan päätös 7.11.2017 §287)

7.1 Alle 18-vuotiaat omaishoidettavat

Ensimmäinen hoitoisuusryhmä: hoitopalkkio korkeintaan 1789,39 euroa/kk, kolme lakisääteistä vapaapäivää

Hoidon sitovuus

- hoidettava tarvitsee ja saa runsaasti ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa lähes kaikissa päivittäisissä toiminnoissa eikä hoidettavaa voi jättää yksin.
ja
- lasten ja nuorten hoitoisuuden muistilistan tulos (35-47/47)
ja
- hoidettavan hoitotilanne edellyttää omaishoitajan ympärivuorokautista läsnäoloa, koska hoidettavan kunto on sellainen että hän ei voi osallistua kodin ulkopuoliseen toimintaan
ja
- hoidettavan hoito edellyttää joka yö toimenpiteitä, pelkkä valvonta ei riitä, ja hoitoon sisältyy ei-ikään liittyviä hoitotoimenpiteitä, joissa omaishoitajan fyysistä apua tarvitaan. Hoitotilanteita voivat olla esim. asentovaihdot, hengityksen apu, verensokerin mittaus
ja
- hoidon sitovuus edellyttää omaishoitajan asumista samassa taloudessa.

10.6.2021

- ja
- hoidon sitovuuden vuoksi omaishoitaja ei voi pääsääntöisesti käydä ansiotyössä kodin ulkopuolella

Toinen hoitoisuusryhmä: hoitopalkkio korkeintaan 825,71 euroa/kk, kolme lakisääteistä vapaapäivää

Hoidon sitovuus

A. Fyysisesti raskas hoitotilanne

- Omaishoitaja antaa hoidettavalle muuta kuin ikätasoon normaalisti kuuluvaa apua ja hoitoa fyysisissä henkilökohtaisissa toiminnoissa.
- ja
- Omaishoitajan antama apu ja hoito on päivittäin usein toistuvaa sekä pääsääntöisesti ympärivuorokautista. Yöhoito on omaishoitajan antamaa apua useana yönä viikossa.
- ja
- hoidettava ei pysty pääsääntöisesti olemaan yksin
- ja
- lasten ja nuorten hoitoisuuden muistilistan tulos (20-40/47)

TAI

B. Psykykkisesti kuormittava hoitotilanne

- Edellyttää omaishoitajalta jatkuvaa läsnäoloa, valvontaa, ohjausta ja avustamista toiminnan ajan (esim. wc-käynti, syöminen, ulkoilu, pukeutuminen) ja avustamista muissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa, koska hoidettava ei kykene toimimaan itsenäisesti. Tilanteiden ennakointi on osa omaishoitajan ohjausta.
- ja
- Hoidettava ei pysty olemaan yksin, eikä häntä voi jättää yksin. Haasteellisuus/kuormittavuus ja valvonnan tarve voi aiheutua mm. tilanteeseen sopimattomasta tai aggressiivisesta käytöksestä, aistitoimintojen tai psyykkisen toimintakyvyn alenemisesta, eritteillä sotkemisesta, karkailusta, hoitokielteisyydestä, epäluuloisuudesta, pakkotoiminnoista, itsensä tai muiden turvallisuuden vaarantamisesta.
- ja
- lasten ja nuorten hoitoisuuden muistilistan tulos (20-40/47)

Hoidon sitovuus edellyttää omaishoitajan ja hoidettavan asumista samassa taloudessa.

10.6.2021

Omaishoitaja voi käydä töissä, kun hoidettava on poissa kotoa (esim. koulussa tai päivähoidossa).

Hoidettava voi olla säännöllisesti osan päivästä tai viikoittain kodin ulkopuolella, esim. työtoiminnassa, päivätoiminnassa tms. ilman että hoitopalkkio muuttuu.

Kolmas hoitoisuusryhmä: hoitopalkkio 454,98 euroa/kk, kaksi lakisääteistä vapaapäivää

Hoidon sitovuus

- hoidettava tarvitsee ja saa apua ja hoitoa useissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa omaishoitajalta
ja
- avun tarve on ikätasoon verrattuna runsasta: fyysistä apua, ohjausta ja/tai valvontaa
ja
- lasten ja nuorten hoitoisuuden muistilistan tulos (14-25/47)
ja
- omaishoitaja ja hoidettava asuvat samassa taloudessa
ja
- hoidettava voi olla vain lyhyen ajan yksin, muutamia tunteja kerrallaan (esim 3-5 tuntia) lapsen ikätaso huomioonottaen

TAI

Tähän hoitoisuusryhmään kuuluvat hoidettavat, jotka eivät pysty olemaan yksin. Lähes jatkuva perusteltu valvonnan tarve syntyy siksi, että hoidettava on esimerkiksi vaaraksi eri syistä itselleen tai muille. Esimerkkinä vakavasti itsetuhoiset psyykkisesti sairaat. Henkilökohtaisista toiminnoista hoidettavat selviytyvät usein (lähes) itsenäisesti.

Hoidettava voi olla säännöllisesti osan päivästä tai viikoittain kodin ulkopuolella, esim. työtoiminnassa, päivätoiminnassa tms. ilman että hoitopalkkio muuttuu.

Omaishoitaja voi käydä töissä, kun hoidettava on poissa kotoa (esim. koulussa tai päivähoidossa, päivä- tai työtoiminnassa).

7.2 Yli 18-vuotiaat omaishoidettavat

Ensimmäinen hoitoisuusryhmä: hoitopalkkio korkeintaan 1789,39 euroa/kk, kolme lakisääteisiä vapaapäivää

10.6.2021

Peseytyminen: hoidettava tarvitsee runsaasti apua peseytymisessä: omaishoitajan on siirrettävä hänet pyörätuolilla tai nostolaitteella pesulle, pestävä sänkyyn tai talutettava pesupaikalle ja pestävä täysin

Ruokailu: omaishoitajan on huolehdittava ruokailusta joko syöttämällä tai avustamalla vieressä ruokailun ajan. Ruokailu voi vaatia syöttämisen esim. Peg-letkun käyttöä.

Liikkuminen: hoidettava on täysin autettava liikkumisessa. Hänet on siirrettävä esim. pyörätuoliin tai talutettava, tai hän on täysin vuoteeseen hoidettava.

Lääkitys: Omaishoitaja huolehtii ja valvoo säännöllisen lääkityksen ottamisesta sekä lisälääkityksen antamisesta.

Pukeminen: hoidettava on täysin puettava.

WC-toiminnot: hoidettava on WC-asioinnin suhteen täysin autettava. Sisältää tarvittaessa muun muassa inkosuojan vaihdon, katetroinnin tai avannepussin vaihdon.

Muut terveyden- ja sairaanhoidolliset hoitotoimenpiteet: hoidettava tarvitsee ympäri vuorokauden erilaisia terveyden tai sairaanhoidollisia toimenpiteitä, jotka sitovat omaishoitajan hoitotoimintoihin ympärivuorokautisesti.

Hoidon sitovuus

- hoidettava tarvitsee ja saa omaishoitajalta runsaasti ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa ainakin **kuudessa** yllämainitussa päivittäisessä henkilökohtaisessa toiminnoissa ja
- hoidettavan hoito edellyttää joka yö toimenpiteitä, joissa omaishoitajan fyysistä apua tarvitaan: (hoitotoimenpiteet, asentovaihdot, inkosuojan vaihto, verensokerin mittaus)
- hoidettavan hoitotilanne edellyttää omaishoitajan ympärivuorokautista työpanosta, koska hoidettavan kunto on sellainen, ettei hän voi osallistua aktiivisesti kodin ulkopuoliseen toimintaan
ja
- hoidettava voi olla yksin korkeintaan lyhyen ajan (esim. lähikaupassa käynti), koska hoidettava tarvitsee perustellusta syystä jatkuvaa valvontaa, omaishoitajan varuillaan oloa.

Hoidon sitovuus edellyttää omaishoitajan asuvan samassa taloudessa hoidettavan kanssa. Omaishoitaja ei voi käydä ansiotyössä.

10.6.2021

Toinen hoitoisuusryhmä: hoitopalkkio 825,71 euroa/kk, kolme lakisääteistä vapaapäivää

Peseytyminen: hoidettava tarvitsee omaishoitajan läsnäoloa ja konkreettista avustamista peseytymisessä. Hoidettava voi kyetä tekemään jotain itsekin, mutta vahvasti tuettuna.

Ruokailu: Hoidettava tarvitsee syöttämistä tai vahvaa avustamista ruokailussa. Hän ei selviydy itsenäisesti ruokailusta.

Liikkuminen: hoidettava tarvitsee huomattavasti ohjausta tai konkreettista apua liikkumisessa.

Lääkitys: omaishoitaja huolehtii ja valvoo säännöllisen lääkityksen ottamisesta sekä lisälääkityksen antamisesta.

Pukeminen: fyysinen avustaminen ala- ja/tai ylävartalon pukemisessa ja vaatii omaishoitajan kokoaikaisen läsnäolon.

WC-toiminnot: konkreettinen avustaminen WC-toiminnoissa tai inkosuojan vaihdossa.

Muut terveyden- tai sairaanhoidolliset hoitotoimenpiteet: hoidettava tarvitsee erilaisia terveyden- ja sairaanhoidollisia toimenpiteitä useamman kerran päivässä.

Hoidon sitovuus

A. Fyysisesti raskas hoitotilanne

- hoidettava tarvitsee ja saa fyysistä hoitoa ja huolenpitoa omaishoitajalta neljässä-viidessä päivittäisessä henkilökohtaisessa toiminnossa
ja
- hoidettavalla on useampana yönä viikossa avuntarvetta, joka edellyttää omaishoitajan ylösnousemisen
ja
- hoidettava voi olla yksin korkeintaan 2-3 tuntia yhtäjaksoisesti

TAI

B. Psykkisesti kuormittava hoitotilanne

- Haasteellinen hoidettava tarvitsee perustellusta syystä jatkuvaa valvontaa, tilanteita pitää osata ennakoida.

10.6.2021

Haasteellisuus/kuormittavuus ja valvonnan tarve voi aiheutua mm. tilanteeseen sopimattomasta tai aggressiivisesta käytöksestä, aistitoimintojen ja/tai psyykkisen toimintakyvyn alenemisesta, eritteillä sotkemisesta, karkailusta, hoitokielteisyydestä, epäluuloisuudesta/harhaisuudesta, pakkotoiminnoista, jatkuvasta toistamisesta, oman turvallisuutensa tai muiden turvallisuuden vaarantamisesta.

ja

- hoidettavan hoito vaatii omaishoitajalta jatkuvaa ohjeistusta ja vastaa vaativuudeltaan kolmatta hoitoisuusryhmää henkilökohtaisissa toiminnoissa

ja

- hoidettavaa ei voi jättää yksin, esimerkiksi vaikeasti kehitysvammaiset, aivovammapotilaat, autismin kirjon asiakkaat

ja

- yöaikainen hoito on satunnaista
TAI

C.

- päiväaikainen hoito on muuten ensimmäisen hoitoisuusryhmän mukaista, mutta yöhoidon tarve on satunnaista

TAI

D.

- hoidettavan yöaikainen hoidontarve on ensimmäisen hoitoisuusryhmän mukainen, mutta hänen päiväaikainen hoidontarve on vain alimman hoitoluokan mukaista

Hoidon sitovuus edellyttää omaishoitajan ja hoidettavan asuvan samassa taloudessa.

Omaishoitaja voi käydä töissä, kun hoidettava on poissa kotoa (esim. koulussa tai päivätoiminnassa).

Hoidettava voi olla säännöllisesti osan päivästä tai viikoittain kodin ulkopuolella (esim. työtoiminnassa, päivätoiminnassa tms.) ilman, että hoitopalkkio muuttuu.

Kolmas hoitoisuusryhmä: hoitopalkkio 454,98 euroa/kk, kaksi lakisääteistä vapaapäivää

Peseytyminen: hoidettavaa on patisteltava pesulle eikä peseytyminen onnistu ilman konkreettista avustamista tai ohjausta. Omaishoitajan tulee olla läsnä pesutilanteessa tai välittömässä läheisyydessä.

10.6.2021

Ruokailu: Hoidettava tarvitsee konkreettista avustamista tai ohjausta ruokailussa.

Liikkuminen: Hoidettava liikkuu avustettuna tai tarvitsee omaishoitajalta ohjausta liikkumiseen.

Lääkitys: Omaishoitaja huolehtii lääkityksen täysin tai hoidettava vaatii muistutusta tai ohjausta (ei osaa/pysty itse huolehtimaan oikea-aikaisesta lääkkeidenotosta).

Pukeminen: hoidettava tarvitsee vähäistä enemmän konkreettista avustamista tai ohjausta säänmukaisessa/asianmukaisessa pukeutumisessa.

WC-toiminnot: hoidettava tarvitsee konkreettista avustamista tai ohjausta.

Muut terveyden- tai sairaanhoidolliset hoitotoimenpiteet: hoidettava tarvitsee erilaisia terveyden- ja sairaanhoidollisia toimenpiteitä vähintään kerran päivässä.

Hoidon sitovuus

- hoidettava tarvitsee ja saa useamman kerran päivässä fyysistä tai ohjauksellista hoitoa ja huolenpitoa vähintään kolmessa henkilökohtaisessa toiminnossa
ja
 - hoidettavan öinen avun tarve on satunnaista tai ei sitä ei ole ollenkaan
ja
 - hoidettava voi olla yksin päiväsaikaan 3-5 tuntia
ja
 - mikäli hoidettava ei asu omaishoitajan kanssa samassa taloudessa, omaishoitaja käy päivittäin ja tarvittaessa öisin hoidettavan apuna
ja
 - omaishoitajalla on päävastuu hoidosta ja huolenpidosta, vaikka esim. kotihoito kävisi päivittäin

TAI

Tähän hoitoisuusryhmään kuuluvat hoidettavat, jotka eivät pysty olemaan ja asumaan yksin. Näiden hoidettavien lähes jatkuva perusteltu valvonnan tarve syntyy siksi että hoidettava on esimerkiksi vaaraksi eri syistä itselleen tai muille. Esimerkkinä vakavasti itsetuhoiset psyykkisesti sairaat. Henkilökohtaisista toiminnoista hoidettavat selviytyvät usein (lähes) itsenäisesti.

Omaishoitaja voi käydä kokopäivätyössä:

- kun hoidettava käy työtoiminnassa tai
- hänelle on myönnetty henkilökohtaista apua (max. 40 h/vko) omaishoitajan työssäkäynnin mahdollistamiseksi tai

10.6.2021

- muiden työpäivän aikaisten hoitojärjestelyiden turvin esim. kotihoito, virtuaalinen kotihoito, vaikeasti kehitysvammaisten/ vaikeavammaisten päivätoiminta tai toinen omainen huolehtii

7.3. Hoitopalkkion alentamisperusteet

Hoitopalkkio voidaan sopia hoitoisuusryhmän palkkiota pienemmäksi, jos siihen on omaishoitajan esittämä erityinen syy.

Jos hoidettavalla on henkilökohtaista apua tai kotihoitoa yli 40h/viikko, hoitoisuusryhmän palkkiota alennetaan 25 %. Kolmannesta eli alimmasta hoitoisuusryhmän palkkiosta alennusta ei tehdä. Vain yhtä alentamisperustetta voidaan soveltaa kerrallaan.

Jaksottaishoitopäätöksellä toteutettavat hoitojaksot alentavat maksettavaa palkkiota riippuen hoitojakson pituudesta 14% tai 43%. Tällöin asiakas on lyhytaikaishoidossa yhden tai kaksi viikkoa kuukaudessa.

Harkinnanvaraiset lisävapaapäivät alentavat palkkiota, kun vapaapäiviä käytetään säännöllisesti ja suunnitelmallisesti. Tämä koskee lyhytaikaishoitojaksoja, jotka sisältävät lakisääteistä vapaata ja harkinnanvaraista vapaata tai ovat pelkästään harkinnanvaraista vapaata.

Palkkiota ei alenneta seuraavissa tapauksissa:

- Omaishoitajan kuntoutus
- Alle vuorokauden mittaiset virkistysvapaat
- Lakisääteiset vapaat
- Hoidettavan 8-9 tuntia kestävä poissaolo kotoa esim. päivätoiminnassa

8. Omaishoitosopimus

Omaishoidon tuesta laaditaan kunnan ja omaishoitajan välille sopimus, jonka liitteenä on palvelusuunnitelma. Sopimuksen tulee sisältää tiedot ainakin:

- 1) hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta
- 2) hoitajan oikeudesta omaishoitolain 4 §:n 1 momentin vapaapäiviin mukaisiin vapaisiin (kaksi tai kolme vuorokautta sitovuudesta riippuen)
- 3) hoitajan oikeudesta omaishoitolain 4 §:n 2 momentin mukaisen vapaan järjestämisestä
- 4) määräraikaisen sopimuksen kestosta
- 5) hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä.

10.6.2021

Omaishoitosopimus on pääsääntöisesti voimassa toistaiseksi. Erityisistä syistä sopimus voidaan kuitenkin tehdä myös määräaikaisena. Sopimus voidaan tehdä määräaikaisena esimerkiksi jos:

- 1) hoidon jatkaminen ei hoitajasta tai hoidettavasta johtuvasta syystä ole tietyn määräajan jälkeen mahdollista
- 2) hoidon tarve on etukäteen tarkasti määriteltävissä tai
- 3) hoito korvataan tietyn määräajan jälkeen toisella palvelulla.

Määräaikaista sopimusta tehtäessä lähtökohtana on aina hoidettavan etu.

9. Omaishoitajan lakisääteinen vapaa

Omaishoitajan vapaapäivät kertyvät vain niiltä kuukausilta kun omaishoitajalle maksetaan hoitopalkkiota.

Omaishoitajalla on oikeus lakisääteiseen vapaaseen kolme vuorokautta kalenterikuukautta kohti (1. ja 2. hoitoisuusryhmä), jos hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin.

Vapaapäivien määrä on kaksi kuukaudessa, jos omaishoitajan antama hoito keskeytyy yli 5 vuorokaudeksi.

Kolmannessa hoitoisuusryhmässä on oikeus aina kahteen lakisääteiseen vuorokauteen kuukaudessa, jos tukea maksetaan ko. kuukautena.

Vähäisenä keskeytyksenä pidetään 8-9 tuntia/päivä.

Vapaapäivät myönnetään hoitoisuusryhmän mukaan, vaikka hoitopalkkiota on alennettu hoitajan kanssa tehdyn sopimuksen mukaan.

Vapaapäivät on tarkoitettu hoitajan jaksamisen tukemiseen. Tavoitteena on, että vapaa järjestetään säännöllisesti ja suunnitelmallisesti huomioon ottaen omaishoitoperheen jaksaminen. Omaishoitajan jaksamisen tukemiseksi vapaavuorokaudet suositellaan pidettäväksi kuukausittain. Lakisääteisten vapaiden vanhenemisaika on 12 kk niiden kertymisestä. Esimerkiksi helmikuulta kertyneet vapaapäivät vanhenevat seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä.

Kertyneiden lakisääteisten vapaiden käyttäminen on mahdollista samaan aikaan, kun omaishoitaja on itse sairaalahoidossa, jos omaishoitaja näin haluaa.

Hoitajalla/hoidettavalla ei ole ehdotonta oikeutta valita vapaan aikaista hoitomuotoa, vaan kaupunki päättää viime sijassa siitä, miten omaishoitajan vapaan aikainen

10.6.2021

hoito järjestetään. Omaishoidon lakisääteiset vapaat käytetään aina ensin ja sen jälkeen tulee muiden lakien perusteella myönnettävät lyhytaikaisjaksot.

Omaishoitolain 4 §:n mukaisten vapaapäivien pitäminen ei vähennä hoitopalkkion määrää. Vapaapäivien pitäminen ei tarkoita hoidon keskeytystä.

9.1. Kotiin annettava hoito

Lakisääteinen vapaa voidaan järjestää myös kotiin annettavana hoitona palvelusetelillä.

Kotiin annettavaa lyhytaikaishoitoa myönnetään 24 tai 36 tuntia kuukaudessa riippuen hoidettavan hoitoisuusryhmästä. 12 tuntia vastaa yhtä lakisääteistä vapaata. Yhden vapaapäivän eli 12 h voi pitää yhtenä tai useampana hoitojaksona.

9.2. Sijaisomaishoitaja

Lakisääteiseen vapaapäivään oikeutettu omaishoitaja esittää sijaisomaishoitajaksi hoidettavan omaisen tai muun läheisen henkilön. Sijaisomaishoitajana toimitaan samoin edellytyksin kuin omaishoitajanakin. Omaishoitajan esityksen ja tehdyn hakemuksen mukaisesti kirjataan hoito- ja palvelusuunnitelmaan henkilö, jonka kanssa tehdään sopimus omaishoidon lomituksista. Hänen sopivuutensa sijaisomaishoitajaksi arvioidaan samalla tavoin kuin varsinaisen omaishoitajan. Samalla hoidettavalla voi olla useampi kuin yksi sijaisomaishoitaja, mikäli se on hoidettavan edun mukaista.

Sijaisomaishoidon tulee lähtökohtaisesti kestää koko päivä/vuorokausi hoidossa olevan henkilön hoitoluokan mukaisesti. Hoitopalkkion edellytys on kuitenkin vähintään päivätoiminnan pituutta vastaava hoitojakso (6-8 h) tai enintään 24h siitä hetkestä alkaen, kun sijaishoitajan hoitovastuu alkaa.

Sijaisomaishoitajuuden toteutumisesta tulee seurata (toimeksiantosopimus).

Palkkio (vahvistetaan erikseen vuosittain) on kaksiportainen:

- 1) Hoitoisuusryhmä 1 ja 2: 117,45 € (v. 2021)
- 2) Hoitoisuusryhmä 3: 58,72 € (v. 2021)

Sijaisomaishoitajan on toimitettava työntekijälle työselosteensa viimeistään 3 kuukauden kuluttua ensimmäisestä sijaistuspäivästä lukien.

10.6.2021

9.3. Lyhytaikaishoito

Lyhytaikaishoito on omaishoitajan jaksamista tukeva palvelu. Tarkoituksena on tukea omaishoitajan voimavaroja ja jaksamista sekä ylläpitää asiakkaan terveyttä, toimintakykyä ja hyvinvointia.

Asiakkaat sijoitetaan tarpeidensa ja toimintakykynsä mukaisiin hoitopaikkoihin, joita on laitoksissa ja palveluasumisyksiköissä. Lyhytaikaishoito on aina määräaikaista ja hoitojakson pituus määritellään etukäteen asiakkaan tarpeen mukaan.

Lyhytaikaishoito voidaan toteuttaa kertaluonteisesti tai toistuvasti jaksottaishoitona. Mikäli asiakkaalla arvioidaan olevan jaksottaishoidon tarve, tilannetta arvioidaan ja toimitaan samalla tavoin kuin haettaessa ympärivuorokautista hoitopaikkaa.

Lyhytaikaishoito voi olla:

- lakisääteistä vapaata
- harkinnanvaraista vapaata
- tai samassa hoitojaksossa on sekä lakisääteistä että harkinnanvaraista vapaata niin että lakiäätteiset vapaat on aina ensin hoitojakson alussa.

Asiakasmaksu määräytyy sen mukaan, onko kysymys harkinnanvaraisesta lyhytaikaishoidosta, osavuorokautisesta hoidosta vai korvaako hoito omaishoitajan lakisääteisiä vapaapäiviä. Sosiaali- ja terveyslautakunta vahvistaa lyhytaikaishoidosta perittävät asiakasmaksut.

Omaishoidon tuen asiakkaat voivat käyttää lyhytaikaisen hoidon **palveluseteliä** lakisääteisteisiin vapaisiin. Perhe- ja sosiaalipalveluissa harkinnanvaraisia vapaita voi käyttää myös palvelusetelillä, siten että lakisääteiset vapaapäivät käytetään aina ensin. Ikääntyneille harkinnanvaraisia vapaita järjestetään kaupungin omissa ja ostopalvelupaikoissa.

9.4. Omaishoidon vapaan tuntikorvaus (vammainen sosiaalityö)

Vapaan tuntikorvaus on yksi vaihtoehto omaishoidon tuen lakisääteisille vapaapäiville. Korvausta voidaan myöntää hoitajan palkkamenoihin enintään 3 x 12 tuntia tai 2 X 12 tuntia kuukaudessa riippuen hoitajan vapaapäiväoikeuden määrästä. Tunteja voi käyttää yksittäin, mutta tunteja ei voi kerätä, vaan ne on käytettävä sen kuukauden jälkeen kun oikeus vapaaseen on ansaittu. Korvauksen määrä on **10,44 €/tunti**. Päätöksen korvauksen myöntämisestä tekee omaishoidon tuen sosiaaliohjaaja. Omavastuuosuutta ei korvauksesta tarvitse maksaa.

Korvauksen kohderyhmään kuuluvat kaikki 0-64-vuotiaat vaikeavammaiset tai pitkäaikaissairaajat henkilöt, jotka ovat omaishoidon tuen piirissä. Tuntilomituksesta maksettavaa korvausta voidaan maksaa myös vaikeavammaista

10.6.2021

omaishoidettavaa tämän kotiin hoitamaan tulevalle yksityiselle palveluntuottajalle. Perheenjäseniä ei korvaus koske.

Omaishoidettava ja/tai hoitaja valitsevat sopivan tilapäisen hoitajan ja omaishoitaja toimii ko. hoitajan työnantajana. Vastuu hoitajan soveltuvuudesta tehtäväänsä on omaishoitajalla, joka valitsee, hyväksyy ja palkkaa hänet.

9.5. Omaishoidon toimintakeskukset (yli 65 –vuotiaille)

Omaishoidon toimintakeskukset kuuluvat Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimeen ja niiden toiminta on tarkoitettu kaikille omaishoitotilanteessa eläville ikääntyneille ja heidän läheisilleen.

Toimintakeskukset tarjoavat omaishoitoperheille asiantuntijapalveluita, ryhmätoimintaa, kursseja, virkistystoimintaa (esim. retkiä, hyvinvointitapahtumia) ja kokoontumispaikkoja. Toimintakeskuksen sosiaaliohjaaja tarjoaa myös palveluohjausta, keskustelutukea ja apua hakemusten täytössä.

Omaishoitoperheet saavat tietoa heidän arkeaan tukevista palveluista asiantuntijavierailujen ja erilaisten kurssien avulla. Muiden omaishoitoperheiden tapaaminen tarjoaa asiakkaille mahdollisuuden saada vertaistukea. Tavoitteena on olla monipuolinen ja matalan kynnyksen kohtaamispaikka.

Helsingissä on neljä omaishoidon toimintakeskusta, yksi kullakin palvelualueella.

- Eteläinen toimintakeskus sijaitsee Töölön seniorikeskuksessa, Töölönkatu 33
- Itäinen toimintakeskus sijaitsee Myllypuron seniorikeskuksessa, Myllymatkantie 4 (väliaikaisesti ent. Herttoniemen sairaalan tiloissa, Kettutie 8)
- Läntinen toimintakeskus sijaitsee Pohjois-Haagan seniorikeskuksessa, Hopeatie 14
- Pohjoinen toimintakeskus sijaitsee Syystien seniorikeskuksessa, Takaniitynkuja 3

9.6. Omaishoidon kotiaavustajapalvelu (yli 65 –vuotiaille)

Omaishoidon kotiaavustajapalvelu on harkinnanvarainen tuki sitovaa omaishoitoa tekeväälle omaishoitajalle. Palvelu tarjoaa omaishoitajalle aikaa omien asioiden hoitamiseen ja virkistäytymiseen. Päätös on aina määräaikainen ja sitä toteutetaan kulloisenkin työntekijäresurssin mukaan. Kotiaavustajat eivät tee hoidollisia toimenpiteitä eivätkä taloustöitä. Palvelua on mahdollista saada enintään 8 tuntia kuukaudessa ja se on asiakkaalle maksuton. Myös iltakäynnit ovat mahdollisia. Palvelun myöntäminen perustuu palvelutarpeen arviointiin ja se kohdennetaan

10.6.2021

ensisijaisesti perheille, joissa hoidettava tarvitsee runsaasti apua päivittäisissä toiminnoissa ja hoito on sitovaa (hoidettavaa ei voi jättää yksin kotiin yli 1-2 tunniksi), omaishoitoperheille joiden oma läheisverkosto on suppea tai läheiset asuvat kaukana tai harkinnanvaraisesti sopimuksettomille omaishoitoperheille - joissa hoito on vaativaa ja sitovaa ja perheen on arvioitu hyötyvän kotiavustajapalvelusta.

10. Lakisääteisen vapaan ajalta laskutettavat omavastuuosuudet

Hoidettavan omavastuu on 11,40 euroa (v. 2021) vapaapäivää kohti niistä palveluista, jotka korvaavat omaishoitajan antamaa hoitoa. Sijaisomaishoitajavaihtoehtoa tai tunti-omavastuun korvausta käytettäessä hoidettavalta ei peritä omavastuuosuutta.

Rintamaveteraaneilta ei peritä omavastuuosuutta lakisääteisistä vapaista 1.11.2019 lukien.

11. Hoitopalkkion maksaminen omaishoidon keskeytymisen ajalta

Omaishoitajan antama hoito voi keskeytyä eri syistä. Hoitopalkkiota voidaan alentaa riippuen keskeytyksen syystä ja keskeytyksen pituudesta.

Hoidettavan terveydentilasta johtuva keskeytys alkaa 30 päivän jälkeen akuutissa sairaalahoidon (lain 9.2 §) ja arviointi/kuntoutusjakson alkamisesta. Päivien laskeminen aloitetaan sairaalaan/kuntoutukseen menopäivää seuraavasta päivästä. Keskeytys päättyy kotiinpaluupäivään.

Jokaista hoidettavan terveydentilasta johtuvaa keskeytysjaksoa tarkastellaan erikseen, eikä lyhyiden keskeytysten vuorokausikertymiä lasketa yhteen. Kun hoidettava on sairaalan kirjoilla ja käy kotilomilla, kuuluu tämä samaan keskeytysjaksoon, jolloin keskeytystä ei tarkastella uutena jaksena.

Muusta kuin hoidettavan terveydentilasta johtuva keskeytys alkaa viiden päivän jälkeen siitä, kun hoidettava ei ole omaishoitajan vastuulla. Tämä koskee tilanteita, joissa harkinnanvaraisia lisävapaapäiviä tarvitaan satunnaisesti, epäsäännöllisesti. Kalenterikuukauden aikana kertyneet keskeytysjaksot lasketaan yhteen. Jos niitä on kertynyt yhteensä yli 5 päivää, vähennetään palkkiosta ylimenevät päivät. Tällä on vaikutusta kyseisen kuukauden lakisääteisiin vapaapäiviin niin, että ko. kuukautena vapaapäiviä kertyy vain 2, vaikka muutoin vapaapäiväoikeus olisi 3.

Jos asiakas käy säännöllisesti ja suunnitelmallisesti lyhytaikaishoitojaksoilla ja hoitajakset sisältävät sekä lakisääteistä vapaata että harkinnanvaraista vapaata tai

10.6.2021

pelkästään harkinnanvaraista vapaata, omaishoidon tuen palkkiota ei makseta harkinnanvaraisten vapaiden ajalta.

Omaishoitajalle ei voida maksaa palkkiota, jos hänellä on lääkärin toteama omaishoitajan työtä estävä tilapäinen **työkyvyttömyys**, vaikka omaishoitaja tosiasiallisesti hoitaa hoidettavaansa.

12. Omaishoitajien eläketurva ja tapaturmavakuutus

Omaishoitajat kuuluvat eläketurvan piiriin. Omaishoidon tuesta sopimuksen tehnyt henkilö ei kuitenkaan ole työsopimuslain (320/70) tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan.

Omaishoitajat samoin kuin sijaisomaishoitajat ovat tapaturmavakuutuslain (608/1948) 57 §:n 1 momentin mukaisesti vakuutettuja, jos tapaturma on tapahtunut hoitotilanteessa. Vakuutusyhtiö on Pohjola Vakuutus.

Jos omaishoitajalle sattuu tapaturma hoitotilanteessa, omaishoitajalla on velvollisuus ilmoittaa vahinkotapahtumasta sosiaaliohjaajalle/omatyöntekijälle heti olosuhteiden salliessa. Omaishoitajan tulee toimittaa tapahtumaseloste sosiaaliohjaajalle/ omatyöntekijälle kirjallisesti. Vakuutusyhtiö tarvitsee tiedon tapaturmasta viimeistään 10 arkipäivän kuluttua siitä, kun työntekijä on saanut tiedon vahinkotapahtumasta.

13. Omaishoitosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Kunta voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua tapauksissa, joissa hoidettavan hoito käy tarpeettomaksi tai hoito ei vastaa enää hoidettavan etua.

Kunta voi purkaa omaishoitosopimuksen välittömästi, jos sen jatkaminen vaarantaa joko hoidettavan tai hoitajan terveyden tai turvallisuuden. Omaishoitotilanteessa hoitajan välinpitämätön tai huolimaton suhtautuminen hoidettavaan voi olla seikka, joka oikeuttaa sopimuksen purkamiseen. Sopimus päättyy tällöin ilman irtisanomisaikaa. Sopimus puretaan välittömästi ja kunnan maksuvelvollisuus päättyy myös välittömästi.

Sopimus voidaan purkaa myös ns. ”lievemmissä laiminlyöntitapauksissa” eli tilanteessa, jossa hoidon toteuttamisessa on pientä huolimattomuutta. Tällöin tulee ensin kuulla hoitajaa. Kuulemiseen on varattava riittävä aika (**yleensä** vähintään kaksi viikkoa). Tämän jälkeen tilannetta seurataan ja jos sama huolimattomuus/välinpitämättömyys jatkuu, voidaan sopimus purkaa. Hoitajalle on kerrottava, että asia voidaan ratkaista siitä huolimatta, että hän ei ilmaise mielipidettään.

10.6.2021

Jos kuulemisen jälkeen päädytään sopimuksen purkamiseen, purkamisilmoitus on annettava todisteellisesti tiedoksi hoitajalle. Tämä tiedoksianto voidaan suorittaa esimerkiksi kotikäynnin yhteydessä tai lähettää kirjeenä.

Sopimuksen irtisanominen ei edellytä kuulemistä. Sopimuksen irtisanominen ja purku tehdään aina kirjallisesti.

Samanaikaisesti sopimuksen irtisanomisen ja purkamisen kanssa on tehtävä tuen lakkauttamispäätös. Tähän päätökseen on puolestaan hoidettavalla oikeus hakea muutosta.

Omaishoitaja voi **irtisanoa** sopimuksen vapaamuotoisella kirjallisella ilmoituksella, jossa on hänen allekirjoituksensa. Sopimus päättyy irtisanomista seuraavan yhden kuukauden kuluttua. Omaishoitajan irtisanoessa sopimuksen voidaan hänen pyynnöstään noudattaa lyhyempääkin aikaa, mikäli se hoidon kannalta on tarkoituksenmukaista.

Omaishoitajan tekemää irtisanomista ei tarvita, jos hoidettava siirtyy ympärivuorokautiseen hoitopaikkaan tai kuolee eikä myöskään silloin, kun hoidettavan hoito terveydentilan muutoksista tai asumisolosuhteista johtuen käy tarpeettomaksi. Palkkio maksetaan kuluven kuukauden loppuun.

Lisätietoja:

Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelut, omaishoidon erityisasiantuntija yli 65 v.
Talous- ja suunnittelupalvelut, toiminnansuunnittelija

Vammaistyö, vammaistyön päällikkö
Talous- ja suunnittelupalvelut, toiminnansuunnittelija

toimialajohtaja

sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen johtaja perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja

10.6.2021
